

ИЗВЕШТАЈ О РЕАЛИЗАЦИЈИ ГОДИШЊЕГ ПРОГРАМА УПРАВЉАЊА ЗА 2010. ГОДИНУ

ПРЕДЕО ИЗУЗЕТНИХ ОДЛИКА

“СУБОТИЧКА ПЕШЧАРА”

децембар 2010

САДРЖАЈ

1. ОРГАНИЗАЦИЈА УПРАВЉАЊА	3
1.1. Организовање и опремање.....	3
1.1.1 Организовање	3
1.1.2. Опремање	3
1.2. Чување- надзор и праћење стања	3
1.3. Обележавање и одржавање ознака заштићеног подручја	4
1.4. Доношење програмских и нормативних аката	4
2 ЗАШТИТА И ОЧУВАЊЕ ПРИРОДНИХ ВРЕДНОСТИ	5
3 ЗАШТИТА ПРИРОДНИХ РЕСУРСА	7
4 РАЗВИЈАЊЕ НОВИХ ФУНКЦИЈА	8
5 НАУЧНО- ИСТРАЖИВАЧКЕ АКТИВНОСТИ.....	8
6 ЕДУКАТИВНЕ- ИНФОРМАЦИОНЕ АКТИВНОСТИ.....	9
7. САРАДЊА.....	9

1. ОРГАНИЗАЦИЈА УПРАВЉАЊА

1.1. ОРГАНИЗОВАЊЕ И ОПРЕМАЊЕ

1.1.1 Организовање

У првом триместру је дошло до организационих промена у Јавном предузећу “Палић-Лудаш” које су подразумевале издвајање сектора туризма, као и промене у руководству предузећа. Одређен смањен обим укупних активности је био условљен и недостатком довољних финансијских средстава за оптимално обављање послова, јер је већина средстава потраживаних из буџета стигла тек у другом делу године (август и новембар).

Имајући у виду да Јавно предузеће “Палић –Лудаш” поред ПИО “Суботичка пешчара” управља и са још три друга заштићена подручја (око 7500 ha) присутна је недовољна опремљеност (униформе, опрема чувара, возила за кретање на терену) и незадовољавајућа кадровска структура (чуварска служба са недовољним степеном образовања, недовољан број стручних сарадника потребних профила)

1.1.2. Опремање

Захваљујући пројекту, 04СЕР02/01/002.из Програма Суседскесарадње Мађарске и Србије 2008. године када је набављен део неопходне опреме (зграда, теренско возило, опрема за чуваре, део информатичке опреме) створена је основа на којој се може развијати даље унапређивање управљања заштићеним подручјем. Током године није се остварило никаков унапређење опреме и приметно је да то утиче на одржавање нивоа на пословима управљања у овом и осталим заштићеним подручјима, нарочито у теренском праћењу стања и мониторингу, као и развијању даљих едукативних програма.

1.2. ЧУВАЊЕ- НАДЗОР И ПРАЋЕЊЕ СТАЊА

1.2.1 Чување и надзор у ПИО “Суботичка Пешчара” је континуирани задатак у циљу превентивне заштите природних вредности и њихових станишта. Спроводио га је један надзорник (чувар) у сарадњи са осталим корисницима простора и у координацији са њиховим чуварским службама:

-Јавно предузеће „Војводинашуме”, Шумско газдинство Сомбор, Шумска управа Суботица

(б извршилаца)

-Удружење спортских риболоваца „Шаран”, Палић, Тресетиште

(чуварска служба)

1.2.2 Чувар заштићеног подручја је током године надгледао спровођење режима заштите природних вредности, намену и коришћење површина од стране свих корисника простора као и посетилаца „Суботичке пешчаре”. О свим променама насталим у природном добру извештавао је континуирано кроз теренски дневник. Стручни сарадник је континуирано пратио стање.

1.2.3 Координација појединих активности према захтевима програма, правилника и календару управљања, спровођена је континуирано кроз праћење стања (излетници, пецароши, кошење и испаша, сакупљање грањевине, ловци, активности у шумарству)

1.3. ОБЕЛЕЖАВАЊЕ И ОДРЖАВАЊЕ ОЗНАКА ЗАШТИЋЕНОГ ПОДРУЧЈА

Обележавање је реализовано по важећим прописима и у складу са роковима које одређује Правилник о обележавању заштићених природних добара (Сл. Гласник РС бр.30/92). Обавезно обележавање граница заштићеног подручја, обављено је претходних година. Ове године се само на одређеним локалитетима указала потреба за постављањем табли које указују на забрану приступа у И степен заштите. Обављена је замена оштећених и уништених стубова који дефинишу границу И степена заштите- постављене су нове табле.

1.4. ДОНОШЕЊЕ ПРОГРАМСКИХ И НОРМАТИВНИХ АКТА

1.4.1 У складу са одредбама Закона о заштити природе (Сл. лист РС 36/09) и упутствима Министарства животне средине и просторног планирања (допис из марта 2010) приступило изради новог *Плана управљања ПИО "Суботичка Пешчара"* (предлог). У сарадњи са корисницима простора припремљен је предлог плана коме предстоји јавна расправа.

1.4.2. У складу са одредбама истог закона и Уредбом о накнадама рађено је на изради *Правилника о накнадама за ПИО "Суботичка Пешчара"*

1.4.3. Припремљен је *Извештај о реализацији планова за 2010. годину*

1.4.4. Припремљен је *Годишњи програм управљања за 2011 годину*

1.5 ДОКУМЕНТАЦИОНО- ИНФОРМАЦИОНИ СИСТЕМ

Настављено је са прикупљањем елемената за базу података која се односи на спровођење режима и мера заштите и унапређивања. База је допуњена великим бројем фотографија заштићеног природног добра, ретких и угрожених врста, као и фотографија које се односе на недозвољене активности у резервату (елементи за пријаву надлежној Инспекцијској служби). ГПС-опрема, којом Управљач располаже, је у многоме повећала квалитет постојеће базе података, јер се сада, осим фотографија, запажања и других релевантних података, уносе и тачне географске координате места на коме се налази популација, као и величина популације и њен просторни распоред. Идеја за праћењем стања је настала приликом анализе података спровођења мера активне заштите природе, када је установљено да се због распрострањања инвазивних врста, акценат ставља на веће површине у резерватима, а да се мања пажња посвећује микролокалитетима и малим популацијама (углавном због недостатка материјалних средстава и обученог кадра). Настављена је пракса повезивања теренских белешки чувара (теренски дневник), теренске пријаве, пријаве Инспекцијској служби, фотографија недозвољене активности и тачних координата места на ком се десила предметна недозвољена активност у једну целину. Показало

се да то значајно повећава квалитет рада и убрзава ток процедуре. Проблем за унапређивање ове функције је свакако недовољан број обучених чувара и ГПС опреме, недовољно људства за обраду ових података и недовољна густина излазака на терену функцији мониторинга.

1.6 САРАДЊА СА ОСТАЛИМ КОРИСНИЦИМА ПОДРУЧЈА

1.6.1 Сарадња са бројним корисницима простора на подручју „Суботичке пешчаре“ (ШУ Суботица, Удружење спортских риболоваца „Шаран“, поједини корисници пољопривредног земљишта и др.) је и ове године била континуирана.

1.6.2 Настављена је сарадња са Заводом за заштиту природе Србијеи Покрајинским заводом за заштиту природе у Новом Саду. Прибављане су потребне сагласности / услови заштите природе за обављање активности у шумарству (усклађивање Посебне шумско привредне основе .), пољопривреди (услови за сетву, услови за кошење и испашу у процесу издавања у закуп државног пољопривредног земљишта).

1.6.3 Сарадња са општином Суботица је и ове године успешно реализована. Поред стручних консултација у вези са зонама, површинама и мерама заштите, настављен је рад на заједничком пројекту, који се односи на сузбијање инвазивне алергене биљне врсте- амброзија- (*Ambrosia artemisiifolia*). Управљач је поред евидентирања површина под амброзијом и ове године, такође, указао на неопходне мере за сузбијање ове инвазивне биљке. На основу детаљног снимања терена установљено је да се на подручју Предела изузетних одлика „Суботичка пешчара“ на површини од преко 200 хектара амброзија налази у монокултури, али је утврђен тренд смањивања површина које су у монокултури. На деловима који су у приватном власништву, као и на уским појасевима уз путеве, ова инвазивна биљка је и даље у монокултури.

2 ЗАШТИТА И ОЧУВАЊЕ ПРИРОДНИХ ВРЕДНОСТИ

2.1 ОПШТЕ МЕРЕ ЗАШТИТЕ

Теренским надзором, као и сарадњом и контактима са корисницима простора, реализовали смо спровођење режима заштите.

2.1.1 На локалитетима из пројекта ревитализације примећене су одређене активности без потребних дозвола и сагласности, што је решавано на терену у контакту са починиоцима:

2.1.1.1 Нарушавање зоне И степена заштите

Знатно мање у односу на протекле године је нарушавана зона И степена заштите на подручју око „Тресетишта“. Пецароши су и даље пецали у недозвољеној зони, али у знатно мањем обиму у односу на претходне године. Након више интервенција чувара ове активности су престају. Можемо

да констатујемо да се тренд смањења броја излетника поводом првомајских празника на подручју И степена заштите наставља.

Било је и активности корисника пољопривредних површина који су нарушавали тањирањем мање површине али су кроз чуварски и инспекцијски надзор заустављени

2.1.1.2 Ширење нежељених агресивних врста

С' обзиром да су на великој површини, која је на основу планова предвиђена да буде њива, корисници одустали од обраде земље- омогућено је ширење нежељених агресивних врста (амброзија, дивљи дуван). Локалитети где су поменуте врсте присутне у монокултури су идентификовани и уцртани на карте. Ради се о површини од око 800 ха уз још 200 ха површина које након неуспеле пољопривредне производње зарастају инвазивним врстама. Ради се о површинама у ИИ и ИИИ степену заштите.

2.2 ПОСЕБНЕ МЕРЕ ЗАШТИТЕ

Мере су предвиђене Средњерочним програмом и односе се на заштиту посебних природних вредности као што су природне реткости и угрожена и специфична станишта.

2.2.1 Идентификација и картирање ретких и угрожених врста

И ове године је рађено на индентификацији и картирању локалитета одређених врста- појединачних примерака и већих популација (шафрањика, ибришим каранфил, степске и пешчарске специфичне врсте, слепо куче) у сарадњи са Заводом за заштиту природе Србије и Удружењем љубитеља природе „Рипариа”.

2.2.2 Ревитализације нарушених станишта природних реткости

У оквиру мера активне заштите станишта и врста реализовано је чишћење станишта шафрањике на локалитету Крчевине од дрвенастог подраста. Побновно је чишћен део од 2 ха уз чишћење нове површине од 2ха Део радова је реализовало локално становништво, уз надзор Управљача, док је део радова на ревитализацији реализовла чуварска служба. У јесењем периоду је на овом локалитету сакупљана грањевина у циљу чишћења ливадске површине. Радови су финансирани од стране Покрајинског секретаријата за животну средину и одрживи развој преко програма спровођења мера активне заштите природе.

Настављена је рекултивација травних површина које су претходних година чишћене од амброзије. Локалитети : код Крста 8 ха, код Карауле 25 ха и испод Шпаргле 6 ха. Овде се усмереним кошењем (после одређеног датума уз остављање заштитних пруга) одржава ливадско станиште и спречава даље ширење инвазивних врста.

2.2.3 Чишћење делова зараслих влажних ливада и степских фрагмената у И степену

Поред већ наведених активности, организовано је и чишћење делова зараслих влажних ливада и степских фрагмената у И степену заштите, као мера активне заштите природе. На површини од око

једног хектара очишћено је од жбунасте вегетације и изнето је грање. Мера је реализована у сарадњи са локалним становништвом и биће настављена и наредних година

2.2.4 „Очистимо Србију“

У склопу ове акције урађено је прелиминарно картирање површина са смећем као и процена количина. Смеће је периодично чишћена са површина у И степену (зона тресетних језера) где је смеће сакупљано и одношено. Активност је обавила чуварска служба управљача.

3 ЗАШТИТА ПРИРОДНИХ РЕСУРСА

Велике површине које се налазе у ИИ и ИИИ степену заштићеног природног добра се користе у пољопривреди и шумарству. Комуникација са корисницима ових површина била је континуирана и коректна.

3.1 ПОЉОПРИВРЕДНО ЗЕМЉИШТЕ

Највећи део пољопривредног земљишта је у државном власништву. Део ових површина је био предмет издавања у закуп током прошле и ове године (делови ИИ и ИИИ степена заштите). Комисија за израду Програма уређења пољопривредног земљишта града Суботице (где управљач има свог представника) је у припреми Програма за 2009. годину затражило и добило Услове заштите природе под којима се државне парцеле у ПИО “Суботичка пешчара” могу издавати. Услови заштите природе чине саставни део уговора о закупу за парцеле у заштићеним подручјима. Ограничења условљена режимом према Уредби о заштити су у забрани интензивирања производње и промене намене. Због ових ограничења је издат само мали део парцела па је појава ширења инвазивних врста (амброзија, дивљи дуван) врло изражена. Површине око 200ха у закупу прво су посејане али због лошег стања усева у каснијем периоду су само покошене. На 25 ха је сејана зоб. Све су то површине у ИИ степену заштите, које станишно одговарају типу ливаде (пешчарске и степске).

Кошење површина у ИИ и ИИИ степену није текло редовно јер квалитет није задовољавао привредне стандарде. Ово се наравно негативно испољава на стање травнатих станишта. Испаша ових површина је текла такође неравномерно из истих разлога.

3.2 ШУМСКО ЗЕМЉИШТЕ

Надзор у шуми и сарадња на одржавању реда је била константна са и даље постојећим проблемима око бацања смећа. Чувар је указивао на станишта природних реткости унутар ИИИ степена заштите, како се током радова у шуми не би оштетили примерци и популације (кошење и тањирање пруга и просека, подизање засада са храном за дивљач на чистинама, сеча).

Са стручњацима Завода за заштиту природе Србије, Управљач је учествовао у усклађивању *Посебне шумске основе*, помажући при дистинкцији површина под шумом и шумским чистинама

као и стаништима природних реткости. Одржано је више састанака са Јавним предузећем „Војводинашуме“- Шумским газдинством Сомбор- Шумском управом Суботица у вези са доношењем нове *Шумске основе*.

На исти начин је текла сарадња и у припреми предлога Плана управљања ПИО “Суботичка пешчара” за период 2010-2019.

4 РАЗВИЈАЊЕ НОВИХ ФУНКЦИЈА

Активности на презентацији ПИО „Суботичке пешчаре“, започете протеклих година, настављене су и током 2010. године. То су активности које ће у већој мери допринети презентацији и промоцији свих заштићених подручја у региону Суботице. Везане су за резултате пројекта 04SER02/01/002. из Програма Суседске сарадње Мађарске и Србије из 2008. и подизање Визиторског центра Лудах који је у функцији презентације и овог подручја.

Како током ове године није даље развијана инфраструктура тако и трасирање нових едукативних стаза у Пешчари остаје за наредни период као и развијање програмских садржаја везаних за специфичности подручја Суботичке пешчаре.

Допринос за промоцију и туристичку валоризацију Предела изузетних одлика „Суботичка пешчара“ представља Едукативна стаза, која је већ две године у функцији (у организацији Јавног предузећа „Војводинашуме“, Шумске управе Сомбор, Газдинске јединице Суботица)

5 НАУЧНО- ИСТРАЖИВАЧКЕ АКТИВНОСТИ

Током целе године, као Управљач на заштићеном природном добру, смо пружали подршку свим истраживачким активностима у „Суботичкој пешчари” и пружили потпуну техничку подршку (припрема карата, вођење података, обележавање локалитета и сл.)

5.1 ОРНИТОЛОШКА ИСТРАЖИВАЊА

Пројекат праћења и постављања вештачких дупљи птицама дупљашицама у организацији Удружења љубитеља природе „Рипариа“ се успешно одвијао. Поред наведеног пројекта, на подручју Предела изузетних одлика, исто удружење спроводи и Програм зимског храњења птица. Управљач је током године пружао стручну помоћ при наведеним активностима.

5.2 МОНИТОРИНГ СТАНИШТА ПРИРОДНИХ РЕТКОСТИ У РЕКУЛТИВАЦИЈИ

Завода за заштиту природе Србије и Покрајински Завод за заштиту природе су током године у више наврата обављали мониторинг, нарочито за врсту каранфила (*Dianthus serotinus*).

5.3 Мониторинг популација ретких и угрожених врста сисара на подручју Војводине- слепог куче (Спалах леуцодон)

Ове године је мониторинг станишта слепог кучета наставио тим стручњака из Мађарске

5.4 Картирање станишта шафрањике (популације *Bulbocodium versicolor*)

И ове године је настављено картирање станишта шафрањике (популације *Bulbocodium versicolor*). Пројекат се одвија у сарадњи са Покрајинским заводом за заштиту природе из Новог Сад.

6 ЕДУКАТИВНЕ- ИНФОРМАЦИОНЕ АКТИВНОСТИ

6.1 ИНФОРМИСАЊЕ

Континуирано информисање посетилаца и шире јавности путем медија о вредностима подручја одвијало се по потреби (првомајски излет, радио-телевизијски и новинарски прилози)

6.2 ПРОМОВИСАЊЕ

Сарадња са медијима се одвијала континуирано- кроз прилоге на телевизији, радију и новинама. Постојећа интернет презентација која се налази на адреси www.ludas.rs, где је сваком заштићеном подручју посвећен одређени простор па и Пределу посебних одлика „Суботичка пешчара“. Поред значајних информација у вези са површином, географским положајем, геолошким, хидролошким и еколошким карактеристикама, интернет презентација је опремљена и великим бројем фотографија станишта и врста које су заступљене на заштићеном природном добру.

7. САРАДЊА

7.1 Сарадња са локалном заједницом и цивилним сектором

Сарадња са удружењима грађана је и ове године била заступљена. Удружење љубитеља природе „Riparia“ и Друштво еколога „Рихард Чорнаи“ спроводи своје програме орнитолошких осматрања и активне заштите птица и њихових станишта. Управљач стручно пројекте ових удружења (пројекат Удружења љубитеља природе „Riparia“ који се односи на заштиту и проучавање популације модроврана (*Coracias garrulus*), као и активности постављања вештачких дупљи за модровране и птице певачице и зимско храњење птица).

7.2 Међународна сарадња

Настављена је сарадња са Управом Националног парка Кишкуншаг. Ове године су представници управљача присуствовали прослави 35 година Националног парка Кишкуншаг у Мађарској.

Настављен је рад на праћењу и евидентирању копачке активности слепог кучета (*Spalax leucodon*) и уношења података о распореду хумки у карте од стране експертске групе из Мађарске (др Чорба Габор из Мађарског природњачког музеја, Немет Атила – докторант ЕЛТЕ универзитета у Будимпешти).